Book-Post

53

To,

If not delivered
please return to :

EDITOR,
THE VEDIC PATH,
P.O. Gurukul Kangri,
(U.P.) 249404.

तंतुजालं मणिजालाकारः तं
अवलंबत इति

कथंभूतैः चंद्रपादैः महादेवं चंद्रकिरणैः हेमेघ यत्र यस्यां ... स्फोटयंति कथंभूताः चं०

लंबाः त्वत्संरोधापगमविशदैश्चंद्रपादैर्व्यालुंपति स्फुटजललवस्यंदि-

चंद्रकांतिमणयः कथंभूता कामिनः कैः किंनरैः किं कुर्वद्भिः धनदकीर्तिगानं कु०

नश्चंद्रकांताः ॥७॥ अक्षय्यांतर्भवननिधयः प्रत्यहं रक्तकंठैरुद्गायद्भिर्धनपतिय-

अलकायां कं पुनः कथंभूताय वेश्यासहिताः पुनः कथंभूता

शः किंनरैः यत्र सार्धं वैभ्राजाख्यं विबुधवनितावारमुख्यासहाया बद्धालापा बहिरुपवनं

हेमेघ कामिजनाः यत्र भुंजंति मत्वा स्थितवंतं बाहुल्येन धनुः

कामिनो निर्विशंति ॥७॥ मत्वा देवं धनपतिसखं यत्र साक्षाद्वसंतं प्रायश्चापं न वहति

कंदर्पः कथंभूतं चा० कथंभूतैः च० कथंभूतैः कामस्य कीदृशी

भयान्मन्मथः षट्पदज्यं सभ्रूभंगप्रहितनयनैः कामिलक्ष्येष्वमोघैस्तस्यारंभश्चतुर-

विलासैः वस्त्रं नानाविधं कयोः कथंभूतं मधु

वनिताविभ्रमैरेव सिद्धः ॥८॥ वासश्चित्रं मधु नयनयोर्विभ्रमादेशदक्षं पुष्पोद्भे-

कथंभूतं ला०

दं सह किसलयैर्भूषणानां विकल्पान् लाक्षारागं चरणकमलन्यासयोग्यं च यस्यामे-

पुनः भूषणानां तारकेयूरप्रमुखान् सूते हेमेघ यस्यां अ०

वासः वस्त्रं सूते पुनः एकः कल्पवृक्षः

लाक्षारागं सूते

चंद्रैः २

नसज्यं करोति ॥

पुष्पोत्पन्नं मधु मद्यं एकः
सूते ॥२

बार्हवनं २

उत्तमा

कामकीडानुरागः स्त्रीप्रति

लकायां

सांगवल्लीयत्रषंडै:   रात्रिमुखानिर   पुन:यत्र अलकायां।
कथंभूता: न.   वर्त्तंति   कथभूतिन्य: पत्रंत्र, कथंभूता:भुव गृहमयूरा:   वर्त्तंते

थ्याः ॥ हंसश्रेणीरचितरसना नित्यपुष्पा नलिन्यः केकोत्कंठा भवनशिखिनो नित्यभा

वर्त्तंति   कथंभूता:प्रदो   पुन:यत्रकाया   कथंभूतै:मं

स्वत्कलापाः । ज्योत्स्नावंतः प्रतिहततमोवृत्तिरम्याः प्रदोषाः ॥ ७५ ॥ गत्युत्कंपादलकपति

हेमेघयत्रअलकायां २

कै:   चपुन:कै:   पुन:कै:   कथंभूतै:केत   कथंभूतै:हारै:

तैरत्र मंदारपुष्पैः पत्रच्छेदैः कनककमलैः कर्णविभ्रंशिभिश्च ॥ मुक्ताजालैः स्तनप

कै:   रात्रिसंवंधीमार्ग: सूर्यस्य   कथ्यते   स्त्रीणां, कासां   कथंभूतेन सतत   कथंभूता:ज   जः

रिमलच्छिन्नसूत्रैश्च हारैर्नैशो मार्गः सवितुरुदये सूच्यते कामिनीनां ॥ ७६ ॥ नेत्रा नीताः स

प्रेरकेनच

पवनेन   केषां   किं कृत्वा   जलमुच: के इव

ततगतिना यद्विमानाग्रभूमीरालेख्यानां सलिलकणिकादोषमुत्पाद्य सद्यः । शंकास्पृ

हेमेघयत्रशिखरभागान्प्राप्ता:२

मेघा:   यत्रपुरि   गवाक्षै:   कथंभूता जर्ज   जर्जरीभूतै:सैत:, नि:सरंति

ष्टा इव जलमुचस्त्वादृशा यत्र जालैर्धूमोद्गारानुकृतिनिपुणा जर्जरा निष्पतंति ॥

कथंभूता नां स्त्रीणां   देहसंबंधि   कथंभूतांप्र   कथंभूता   चंद्र

७७ ॥ यत्र स्त्रीणां प्रियतमभुजालिंगनोच्छ्वासितानामंगग्लानिं सुरतजनितां तंतुजा

हेमेघयत्रअलकायां   संभोगोत्पन्नां।

भित्तौलिखितचित्राणां३

चा पुनः यत्र वधूनां केशस्य मि नीपं नीप
वसंतपुष्पं वर्त्तते

हे मेघ यत्र यस्यां अलकायां
इंद्रनीलमणिरचितानि
कथंभूतं नीपं
श्रीरं
हे मेघ यस्यां अलकायां कथंभूतानि ह॰ आगत्य गृहकुट्टिमस्थानानि पुनः कथंभूतानि ह॰
गंभीरं यत्र नीपं वधूनां॥२१॥ यस्यां यक्षाः सितमणिमयान्येत्य हर्म्यस्थलानि ज्योतिछायाकुसु
कथंभूताः यक्षाः
पिबंति मद्यं भोगवर्द्धकं कल्पोत्पन्नं कथंभूतेषु पु॰
मरचनान्युत्तमस्त्रीसहायाः॥ आसेवंते मधुरतिफलं कल्पवृक्षप्रसूतं त्वद्गंभीरध्वनिषु श
निरंतरं मृदंगेषु वाद्यमानेषु
कथंभूताः म॰
कथंभूताः कं॰ पवनैः देवदारूणां
नकैः पुष्करेष्वाहतेषु॥२२॥ मंदाकिन्याः सलिलशिशिरैः सेव्यमाना मरुद्भिः मंदाराणा
कथंभूतानां मं॰ कथंभूताः कं॰ कथंभूतैः म॰ कथंभूतैः म॰ क्रीडां कुर्वं
मनुतटरुहां छायया वारितोष्णाः॥ अन्वेष्टव्यैः कनकसिकतामुष्टिनिक्षेपगूढैः संक्री
ति कैः कथंभूताः कं॰ कथंभूतं क्षौमं
डंते मणिभिरमरप्रार्थिता यत्र कन्याः॥२३॥ नीवीबंधोछ्वसितशिथिलं यत्र बिंबाधराणां क्षौ
वस्त्रं केस्मात् ॥ कथंभूतेषु प्रि॰ केसु सत्सु कथंभूतान् र॰ सन्मुख किं कृत्वा
मं रागादनिभृतकरेष्वाक्षिपत्सु प्रियेषु॥ अर्चिस्तुंगानभिमुखगतां प्राप्य रत्नप्रदीपान्॥
कथंभूतानां स्त्री॰ निःफलः सन्
कथंभूताः पा॰ वृक्षाः वर्त्तते इति
ह्रीमूढानां भवति विफलप्रेरणा चूर्णमुष्टिः॥२४॥ यत्रोन्मत्तभ्रमरमुखराः पादपा नित्यपु
लज्जाविकलानां
यत्र अलकायां

अनभृतकरेषु हे मेघ यत्र अलकायां उच्चैस्तरान्
चंचलहस्तेषु देवकन्याः

[marginal notes]
११
केषु सत्सु
देवैः प्रार्थिताः
सुरते प्राप्तसात्त्व
तिविंनान्ने
उपरामस्वनाः
प्र
विलोकनार्थे
हे मेघ यत्र अलकायां पुरि
११

पुनः यत्र अलकायां वधूनां अलकं केशे ३

हे मेघ यत्र यक्षाणां अलकायां २ पुनः यत्र यक्षाणां योषितः ३

वो तन्न स्त्रीवत् समानरूपाः २ मणिमयांगणाः १ हे मेघ यत्र यक्षाणां अलकायां २

पुनः कथंभूतत्वा पुनः कथंभूताः प्रा॰ पुनः त्वा पुनः कः प्रा॰

वक्ष्ये संगीतकरणाय १

...प्रहतमुरजाः ॥ स्निग्धगंभीरघोषं अंतस्तोयं मणिमयभुवस्तुंगमभ्रंलिहाग्राः प्रासादास्त्वां तु

कथंभूताः वाताः पुनः कथंभूताः वाताः प्रष्टाः कथंभूताः करिणः

स्पर्द्धाः २ पर्वतवदुच्चाः २

लयितुमलं यत्र तैस्तैर्विशेषैः ॥ ६७ ॥ शब्दस्यामा रिनिकररूपस्पर्द्धिनो यत्र वाताः शैलोदग्रा

संति वर्षमिताः कस्मात् संति संग्रामे कथंभूताः योधाः कथंभूताः

मदेभ ३ स्थिताः ३

स्त्वमिव करिणो वृष्टिमंतः प्रभेदात् तोयधारागणं प्रतिदिशमुखं संयुगे तस्थिवांसः ॥ प्रत्या

योधाः तरुवार पुत्रमरणशोकादिष्टजातं कुत्र वर्तते

म हे मेघ यत्र यक्षाणां अलकायां ४

दिष्टोरस्ता स्वच पृष्ठं प्रहासवृक्षाणां कैः ॥ ६८ ॥ आनंदोत्थं नयनसलिलं यत्र नान्यैर्निमित्तैर्नान्

यत्र यक्षाणां नवांकुरं कथंभूता कुसु॰ न विद्यते यत्र न गम्या विरहोत्पत्तिः

कंदर्पनामोत्पन्नतापात्मकश्च न्यः तापः ३

यस्तापः कुसुमशरजादिष्टसंयोगसाध्यात् नाप्यन्यत्र प्रणयकलहाद्विप्रयोगोपपत्तिर्वि

यक्षाणां निश्चयेन क्रीडाकमलं वर्तते मुकुलरूपैः कुंदपुष्पैः वर्तते

च

त्तेशानां न खलु च वयो यौवनादन्यदस्ति ॥ हस्ते लीलाकमलमलके बालकुंदानुविद्धं नीता लो

केन लोध्रपुष्पपरागेण धवलवर्णतां पुनः यत्र नवकुरवकं धृतं वर्तते मनोहर

ध्रप्रसवरजसा पाण्डुतामानने श्रीः ॥ चूडापाशे नवकुरवकं चारु कर्णे शिरीषं सीमंते च त्वदुप

पुनः यत्र वधूनां प्रा॰ मुखश्रीः २ पुनः यत्र च धृतं कर्णे शिरीषपुष्पं

पुष्पोत्पन्नं मधुमधुरं एकः स्तवेर वल्लभमिलनसाध्यात् ३ वर्तते तव मेघागमे समुत्पन्नं

हे मेघ तत्र कैलाशे अवश्यं निश्चयेन१ ख्याः गंभीम्याः २

सुरस्त्रीमात्रवदनस्य संतोषं कुर्वन्२
पुनः त्वं किं कुर्वन्३

कथंभूतं त्वां जापयिष्यंति देववध्वः सुरस्त्री भः प्राप्स्यति१

तत्रावश्यं कुलिशवलयोद्घट्टनोद्गीर्णतोयं नेष्यंति त्वां सुरयुवतयो यंत्रधारागृहत्वं ताभ्यो

मुच्यते हे मेघ कथंभूतस्य तव न भवेत् कथंभूताः ताः कथंभूतैः ग गर्जितशब्दैः त्वं

मोक्षस्तव यदि सखे घर्मलब्धस्य न स्यात् क्रीडालोलाः श्रवणपरुषैर्गर्जितैर्भीषयेस्ताः

तदा हे वदारात् भयान्वित कुर्याः२

कथंभूतः सुवर्णकमलोत्पत्ति पानीयं सरोवरस्य त्वं किं कुर्वाणः कस्य

॥ ४५ ॥ हेमांभोजप्रसवि सलिलं मानसस्याददानः कुर्वन्कामं क्षणमुखपटप्रीतिमैराव

पुनः किं कुर्वन्

तस्य धुन्वान्वातैः सजलपृषतैः कल्पवृक्षांशुकानि ॥ छायाभिन्नैः स्फटिकविश

त्वं पश्चात् जाथाः२

हे मेघ कामेव

दं निर्विशेस्तं नगेंद्रं ॥ ४६ ॥ तस्योत्संगे प्रणयिन इव स्रस्तगंगादुकूलां न त्वं दृष्ट्वा न पुनरल

अलकानाम्नीं२

तां किं ज्ञास्यसे हे मेघ अलका वर्षाकाले धारयति कथंभूतम् कथंभूतं जल

कां ज्ञास्यसे कामचारिन् ॥ या वः काले वहति सलिलोद्गारमुच्चैर्विमानैः मुक्ताजाल

नीरसमूहं कथंभूतं त्वां कथंभूताः प्रासादाः पुनः कां ता पुनः प्रसा

ग्रथितमलकं कामिनीवाभ्रवृंदं ॥ ४७ ॥ विद्युत्वंतं ललितवनिताः सेंद्रचापं सचित्राः संगी

२

कथंभूतां जं० पुनः कथंभूतं जं० तां कां या जह्नोः कन्या १ महादेवस्य

सगरतनयस्वर्गसोपानपंक्तिं गौरीवक्त्रभ्रुकुटिरचनां या विहस्येव फेनैः शंभोः केशग्रहणमकरोदिंदुलग्नोर्मिहस्ता ॥ ५० ॥

कथंभूता जं गंगायाः आकाशे कथंभूतः त्वं

तस्याः पातुं सुरगज इव व्योम्नि पूर्वार्धलंबी त्वं चेदच्छस्फटिकविशदं तर्कयेस्तिर्यगंभः ॥

तिरश्चीनं जलं प्रसरंत्या मेघस्य प्रवाहे सा गंगा भविष्यति र

संसर्पंत्या सपदि भवतः स्रोतसि छायया सा स्यादस्थानोपगतयमुनासंगमेनाभिरामा ॥ ५१ ॥

पुनः कथंभूता नाम पुनः कथंभूतं च

आसीनानां सुरभितशिलं नाभिगंधैर्मृगाणां तस्या एव प्रभवमचलं प्राप्य गौरं तुषारैः

च स्वर्गगंगायाः नगाः ४

धरिष्यसि उपविष्टः हे मेघ

वक्ष्यस्यध्वश्रमविनयने तस्य शृंगे निषण्णः शोभां शुभ्रत्रिनयनवृषोत्खात पंकोपमेयां ॥ ५२ ॥

हे मेघ प्रसरति कथंभूतो दवाग्निः पीडयेत पुनः कथंभूतो द

तं चेद्वायौ सरति सरलस्कंधसंघट्टजन्मा बाधेतोल्काक्षपितचमरीबालभा रो दवाग्निः

दावानलः भवंति हि

अर्हस्येनं शमयितुमलं वारिधारासहस्रैरापन्नार्तिप्रशमनफलाः संपदो ह्युत्तमानां

कथंभूते चरणा हि यस्मात्कारणात्

कथंभूत नि ख३

द्वैः ... अभिनवैः २

उपविष्टानां ४

सं कथंभूतं शृंगे नि

तद्धिमाचलनामानं पर्वतं

नद्याश्च गंभीरायाः २

अथः कुरुक्षेत्रस्य प्रवेशः स्त्रियां नीकुर्वन् साक्ष्यथी कुर्वन्२

उत्तरित्वा हे मेघ त्वं व्रजगच्छ। कथंभूतानां दशपुरवधूनां कथा अक्षि विलोकनत्वात् विवन्ते२

पुनः क

तीर्थे वज्रं परिचित भ्रूलता विभ्रमाणां पक्ष्मोत्क्षेपादुपरि विलसत्कृष्णसार प्रभा

स्वकीयां बिंबे त्वं किं कुर्वन् केषां

णाम्॥ कुंदक्षेपानुगमधुकरश्रीमुषामात्मबिंबं पात्रीकुर्वन्दशपुरवधूनेत्रकौतूह

ब्रह्मावर्तं देशं त्वं किं कुर्वाणः कथंभूतं कौरवं क्षेत्रं

लानां॥ ४८॥ ब्रह्मावर्त्तं जनपदमथ छायया गाहमानः॥ क्षेत्रं क्षत्रप्रधनपिशुनं कौर

हे मेघ ततः कौरवं क्षेत्रं कुरुक्षेत्रं३

सेवेथाः कथंभूतैः शितैः

तत्रेति किं धनंजय नामनृपः यत्र कुरुक्षेत्रे४

वं तद्भजेथाः राजन्यानां शितशरशतैर्यत्र गांडीवधन्वा धारापातैस्त्वमिव कमलान्यभ्य

वस्त्रानि किं कृत्वा त्यक्त्वा कथंभूतां हालां पुनः कथंभूतां हालां कया कथंभूतो लांग

वर्षन्मुखानि॥ ५०॥ हित्वा हालामभिमतरसां रेवतीलोचनांकां बंधुप्रीत्या समरवि

ली बलभद्रनामनृप सेवितवान् किं कृत्वा संगमं हे मेघ निष्पापोपि

संग्रामपराङ्मुखः २

मुखो लांगलीयाः सिषेवे॥ कृत्वा तासामभिगममपां सौम्य सारस्वतीनामंतः शुद्धस्त्वम

सोमे मेघ त्वं ततः मध्ये२

सोमे मेघ तस्मात् कुरुक्षेत्रात् कथंभूतां क

पि भविता वर्णमात्रेण कृष्णः॥ ५१॥ तस्माद्गच्छेरनुकनखलं शैलराजावतीर्णां जह्नोः कन्यां

कनखलनाभि आनंती जह्नुनाम्नो नृपस्य कन्यां

तासां कासां याः अपः जलानि२ रम्यां स्थानात२ धनिश्चितानंतरं१ पुत्रीं गंगानाम्नीं नदीं त्वं गच्छेः१

तासां सारस्वतीनदीसंबंधिनीनां अपां२

अग्नेरपत्यस्य कार्त्तिकेयस्य २ तं कुंपस्य मयूरस्य

ज्योतिषां कांतीनां श्रेणिः तासां वलयं वर्हिपिछं २ | सूर्यादपि अधिकं तेजः १ | हे मेघ हि यस्मात् कारणात् यत् तेजः १

मंडलं तदस्यास्तीति पत्रं २ नतु भोटितं २ | कुवलयदलप्रापणशीलं २

हे मेघ महादेवेन कस्य हेतोः किमर्थं | कथंभूतः तेजः अग्निमध्ये रक्षितं

४४·

गङ्गाजलौघैः रक्षाहेतोर्नवशशिभृता वासवीनां चमूनामत्यादित्यं हुतवहमुखे संभृतं तद्धि तेजः | ततः एतेन तेजः कथनेन स्कंदस्य रूपतनयं च भुक्तं

कथंभूतं वाहनं = | पुनः कथंभूतं व | पार्वती | केन | पुनः कथंभूतं व =

॥ ४५ ॥ ज्योतिर्लेखावलयि गलितं यस्य वर्हं भवानी पुत्रप्रेम्णा कुवलयदलप्रापि कर्णे करोति ॥ | कर्णाभरणं करोति २

कथंभूतं मयूरं कथा | हे मेघ = स्कंदस्य वाहनं | कथंभूतैः ग· देवगिरिप्रतिशब्दसंस्पर्शितैः नत्यकारयेः

धौतापांगं हरशशिरुचा पावकेस्तं मयूरं पश्चादद्रिग्रहणगुरुभिः गर्जितैर्नर्त्तयेथाः ॥ ४६ ॥ आराध्यैनं | कैः २

कार्त्तिकेयं | हे मेघ | सन् | त्वं | सन् | अवलंबं कुर्या | कथंभूतां

नं शरवनभुवं देवमुल्लंघिताध्वा सिद्धद्वंद्वैर्जलकणभयाद्वीणिभिः मुक्तमार्गः ॥ व्यालंवेथाः सुर

कीर्त्तिं | किं कुर्वन् सन् | कथा | भूमौ विस्तृता | मेघे गृहीतुं

भितनयालंभजां मानयिष्यन् स्रोतोमूर्त्त्या भुवि परिणतां रंतिदेवस्य कीर्त्तिं ॥ ४७ ॥ त्वय्यादातुं ज | रंतिदेवनाम्नो नृपस्य २

कृष्णे | कृष्णवत् एषाम् वर्णो कथंभूते त्वयि | सिंधोः | स्थूलं | सूक्ष्मं

लमवनते शार्ङ्गिणो वर्णचौरे तस्याः सिंधोः पृथुमपि तनुं दूरभावात् प्रवाहं ॥ प्रेक्षिष्य | अवलोकयंति २

विद्याधराः देवाः | प्रसारयित्वा | मौक्तिकमालामिव | भूम्याः कथंभूतं मुक्तागुणं

न्ते गगनगतयो नूनमावर्ज्य दृष्टीरेकं मुक्तागुणमिव भुवः स्थूलमध्येंद्रनीलं ॥ ४८ ॥ तामु

हे मेघ | सिंधुनाम्नीं चर्मण्वतीं २

सारत्वेन श्रोष्यन् २

शब्दः गरः

शब्दो तत्र गिरिमितपर्णः २

12

कनकस्य
कनकनिकषः स्निग्धा तया कनकं निकष
स्निग्धा या निकषदृषदि घर्षितकनकस्य द्युतिरिति भावः ३
यादृशी पीतवर्णा रेखा स्यात्तादृशी निकषवत्तस्यां मतान्मे घोषिवि

भो जलधर तत्रास्त्वर्वकाया ... भो मेघ ... नेगर्जितैः
... तत्र महाकालप्रसादे ...
रुधिरार्द्रगजचर्मणः
इच्छावांछा

शांतो द्वेगस्तिमित
नयनं यथा स्यात्तथा

कथंभूतं सांध्यं तेज — नो किं कुर्वाणः — ह्व — महादेवस्य

तेजो विकसितजपापुष्परक्तं दधानः ॥ नृत्यारंभे हर पशुपतेरार्द्रनागाजिनेछां शांतोद्वेगस्तिमित तो

पार्वत्याः — भर्त्तुः संभोगस्थानं — स्त्रीणां — रात्रौ — असति — राजमार्गे

नयनं दृष्टभक्तिर्भवान्याः ॥ ३९ ॥ गछंतीनां रमणवसतिं योषितां तत्र नक्तं रुद्धालोके नरपति

अंधकारैः — कथा — कथंभूतया सौदा० — भुवलोकं गर्जितैः — यथा उर्वीं तथा

पथे सूचिभेद्यैस्तमोभिः सौदामिन्या कनकनिकषस्निग्धया दर्शयोर्वीं तोयोत्सर्गस्तनितमुखरो

कृत्वा — कथंभूतायां भव — असात्

मा स्म भूर्विक्लवास्ताः ॥ ३८ ॥ तां कस्यांचिद्भवनवलभौ सुप्तपारावतायां नीत्वा रात्रिं चिरविल

कथंभूतो भवान् — असति — भूयोपि — हे मेघ — नयेत् — निश्चयेन हे मेघ

सनात्खिन्नविद्युत्कलत्रः दृष्टे सूर्ये पुनरपि भवान्वाहयेदध्वशेषं मंदायंते न खलु सुहृ

हे मेघ सूर्यस्य — नेत्रोदकं — स्त्रीणां — भर्तृभिः

दामभ्युपेतार्थकृत्याः ॥ ४० ॥ तस्मिन्काले नयनसलिलं योषितां खंडितानां शांतिं नेयं प्रण

मेघे

यिभिरतो वर्त्म भानोस्त्यजाशु ॥ प्रालेयास्रुं कमलवदनात्सोपि हर्तुं नलिन्याः प्रत्यावृत्तस्त्वयि

अतो वर्त्म मार्गो हेतोः
यस्मिन्काले सूर्यस्य
सत्पुरुषाः अंगीकरणं
तत्परकार्यकरणे दृढप्रतिज्ञा भवंति

तारमणाय विक्लवाः भयवि
ह्वलाः भवंतीति भावः ४

मित्रकार्य

तोयोत्सर्गो तोयस्य जलस्य
उत्सर्गो वर्षणं तेन नाश
तोयोत्सर्गः जलवर्षणं
भावान् अतःस्तनितेन
गर्जितेन मुखरः वदन
शीलः यः सः तोयोत्स
नालसं कुर्वीत गस्तनि
तमुखरः
२

गणैः महादेवस्य गणैः
दयागणैः रेवविरौंपैः इतिहेतोः १ कथंभूतं त्रिभुवन
इतिकिं = गुरोः धाम पुण्यं पवित्रं १

भर्तुः कंठछविरिति गणैः सादरं वीक्ष्यमाणः पुन्यं यायास्त्रिभुवनगुरोर्धाम चंडीश्वरस्य धू
(पुनः कथंभूतस्य त्रिभु० कथंभूतैः म० गंधवत्याख्याया नद्याः १ हेमेघ महादेवस्य १ वायुभिः)
तोद्यानं कुवलयरजोगंधिभिः गंधवत्यास्तोयक्रीडानिरतयुवतिस्नानतिक्तैर्मरुद्भिः
॥ ३५ ॥ युग्मं ॥ अप्यन्यस्मिन् जलधर महाकालमासाद्य काले । स्थातव्यं ते नयनविष
(वर्षाकालं विनापि हे मेघ महाकालनामानं प्राप्य दृष्टिगोचरं)
यं यावदत्येति भानुः कुर्वन् संध्याबलिपटहतां शूलिनः श्लाघनीयामामंद्राणां फलमविकलं
(अत्याति सूर्यः हे मेघ त्वं महादेवस्य प्रसंसनीयां कथंभूतानां ग० परिपूर्णं)
लप्स्यसे गर्जितानां ॥ ३६ ॥ पादन्यासक्वणितरसनास्तत्र लीलावधूतैः रत्नछायाखचित
(प्राप्स्यसे पुनः हे मेघ पुनः कथंभूता वे० कथंभूतैः चामरैः पुनः क०)
वलिभिश्चामरैः क्लांतहस्ताः वेश्यास्त्वत्तो नखपदसुखान् प्राप्य वर्षाग्रबिंदूनामोक्ष्यंते त्वयि
(कथंभूता वेश्याः कथंभूतान् वर्षाबि० इष्टान् मेघे)
मधुकरश्रेणिदीर्घान् कटाक्षान् ॥ ३७ ॥ पश्चादुच्चैर्भुजतरुवनं मंडलेनाभिलीनः सांध्यं
(कथंभूतान् कटाक्षान् पश्चात् त्वं पुनः कथंभूतस्त्वं आश्रितः = भागे मंडलाकारेण रुद्रस्य भुजोपरि स्थितः १)
(परांगनाः स्त्रियः २)

तावत् महाकालप्रसादे ते त्व यामे घन २

रत्नानां छायापंक्तिः तया खचिताः वलयो दंडाः ये षु तैः रत्नछायाखचि त वालिभिः यथानेका यैः वलिः चामरदंडे वि न्हाद्यारुपेति २

14

कथंभूतः सिप्रावातः १
कासां दूरीकरोति देहसुखदायकः २

रमे धीकषायः यत्र स्त्रीणां हरति सुरतग्लानिमंगानुकूलः सिप्रावातः प्रियतम इव प्रार्थनाचाटुका

उज्जयिनि कथंभूतान्हारान् कथंभूतान्मरकतमणीन् पुनः कथंभूतान्

रः॥ २१॥ हारांस्तारांस्तरलगुटिकान् कोटिशः शंखशुक्तीः शष्पश्यामान्मरकतमणीनुन्मयू

किंकृत्वा यस्यां सिप्रानाम्यां नगर्यां तारान्दृष्ट्वा ज्ञायंते हे मेघ समुद्राः

खप्ररोहान्॥ यस्यां दृष्ट्वा विपणिरचितान्विद्रुमाणां च भंगान् संलक्ष्यंते सलिलनिधयस्तोयमात्रा

प्रद्योतनाम्नो नृपस्य उदयनामा कुमारः

विशेषाः॥ २२॥ प्रद्योतस्य प्रियदुहितरं वत्सराजोऽत्र जह्रे हैमं तालद्रुमवनमभूदत्र तस्यैव राज्ञः

आगंतुकज्ञातान् कथयंति

अत्रोद्भ्रांतः किल नलगिरिः स्तंभमुत्पाट्य दर्पादित्यागंतून्रमयति जनो यत्र बंधूनभिज्ञः॥ २३॥

गवाक्षनिःसृतैः पुनः कथंभूतस्त्वं कया कैः पुनः कथंभूतस्त्वं हे मेघ

जालोद्गीर्णैरुपचितवपुः केशसंस्कारधूपैर्बंधुप्रीत्या भवनशिखिभिर्दत्तनृत्योपहारः हर्म्ये

पुनः कथंभूतेषु

ष्वस्याः कुसुमसुरभिष्वध्वखिन्नांतरात्मा नीत्वा खेदं ललितवनितापादरागांकितेषु॥ २४॥

अस्याः उज्जयिन्याः १ अमं गमयित्वा १

सोमे घयत्र यस्यां नगर्यां १

हारमध्ये स्थितरत्नेनायकतरलो बिंदुः २

वालतृणवत्श्यामान् ३ २

अनलगिरिनामा हस्ती उद्भ्रांतः भ्रामितः ५
वर्द्धितदेहः २

सिप्रानाम्नी नदी संबंधी वातः पवनः २ मृतान्नमः

तस्य चंडप्रद्योतनस्य राज्ञः ४

अपहृतवान् चोरितवान् ४ दृतालिकि अत्रोज्जयिन्यां ४ अत्रोज्जयिन्यां पुरि ४
हे मेघ स्निग्धः जनः चतुरो मनुष्यः यत्र यस्यां उज्जयिन्यां ५

हे मेघ निर्विंध्यायाः निर्विंध्या नाम्नी नद्याः तस्मात् मार्गे व्रजस्य २

पानीयमध्ये भूत्वा २ ... येन प्रकारेण ४

५

भस्तनितविहगश्रेणिकाञ्चीगुणायाः ॥ संसर्पन्त्याः स्खलितसुभगं दर्शितावर्त्तनाभेः निर्वि
न्ध्यायाः पथि भव रसाभ्यंतरः सन्निपत्य ॥ स्त्रीणामाद्यं प्रणयवचनं विभ्रमो हि प्रियेषु ॥ २८ ॥
वेणीभूतप्रतनुसलिलां तामतीतस्य सिंधुः पाण्डुच्छायां तटरुहतरुभ्रंशिभिर्जीर्णपर्णैः ॥
सौभाग्यं ते सुभग विरहावस्थया व्यंजयंती कार्श्यं येन त्यजति विधिना स त्वयैवोपपाद्यः
॥ २९ ॥ प्राप्यावंतीनुदयनकथाकोविदग्रामवृद्धान् पूर्वोद्दिष्टामनुसर पुरीं श्रीविशालां वि
शालां ॥ स्वल्पीभूते सुचरितफले स्वर्गिणां गां गतानां ॥ शेषैः पुण्यैर्हृतमिव दिवः कान्तिम
त्खंडमेकं ॥ ३० ॥ दीर्घीकुर्वन् पटु मदकलं कूजितं सारसानां प्रत्यूषेषु स्फुटितकमलामो

हे मेघ तां निर्विंध्यां नदीं अतीतस्य ... सिंधुः ... सिंधुनाम्नी नदी ... सिंधुः किं कुर्वंती ... ४

अवन्तीं उज्जयनीपुरीं २

सिंधुः नाम्नी नदी ४

कथंभूतां विशालां ३

५ क

वेत्रवत्याः पयः किमिव कामिन्याः
मुखमिव वदनमिव १ चंचलकल्लोलं यः नीचैराख्यनामा गिरिः २ हे मेघ तत्र तस्यां राजधान्यां १
पुनः कथंभूतं पयः

मुखमिव पयो वेत्रवत्याश्चलोर्मि ॥ २४ ॥ नीचैराख्यं गिरिमधिवसेस्तत्र विश्रामहेतो

नीचैराख्यगिरिं कीमिव २ ३ पुष्पैः कदंबपुष्पैः नगरवासिनां ज

स्त्वत्संपर्कात्पुलकितमिव प्रौढपुष्पैः कदंबैः ॥ यः पण्यस्त्रीरतिपरिमलोद्गारिभिः नागरा

नानं विस्तारयति कैः लगछ कथंभूतानि यूथिकाजालका

णामुद्दामानि प्रथयति शिलावेश्मभिर्यौवनानि ॥ २५ ॥ विश्रांतः सन्व्रज वननदीतीरजाता

नि किं कुर्वन् कथ्या

नि सिंचन्नुद्यानानां नवजलकणैर्यूथिकाजालकानि गंडस्वेदापनयनरुजाक्लांतकर्णो

[illegible] मार्गः मेघस्य

त्पलानां छायादानात्क्षणपरिचितः पुष्पलावीमुखानां ॥ २६ ॥ वक्रः पंथा यदपि भवतः प्र

उत्तरदिशो त्वं नगर्य्याः पुनः कथंभूतैः नेत्रैः

स्थितः सोत्तराशां सौधोत्संगप्रणयविमुखो मास्म भूरुज्जयिन्याः विद्युद्दामस्फुरित

हे मेघ स्त्रीणां नेत्रैः तदा त्वं कथंभूता या निर्वं

चकितैः तत्र पौरांगनानां लोलापांगैर्यदि न रमसे लोचनैर्वंचितोसि ॥ २७ ॥ वैचित्र्यो

तत्र तस्यां उज्जयिन्यां १

16

गंतुकामस्य २
हे सखे मे मित्र भो मेघ २ सारंगाश्चातकाःसारंगाः
भ्रमराः २ कृतस्य जललवमुचः १
वह्निनादग्धवनभूमिषु कथंभूतां गंधं २ गंतुकाम तव मार्गं जलधारावर्षणशीलस्य कथय ष्यति

ष्पम्॥ दग्धारण्येष्वधिकसुरभिं गंधमाघ्राय चोर्व्याः सारंगास्ते जललवमुचः सूचयिष्य

ति मार्गं॥ २१॥ उत्पश्यामि द्रुतमपि सखे मत्प्रियार्थं यियासोः कालक्षेपं ककुभसुरभौ प

गमन पुनरवोत्पन्नकुसुमैः सुवासिते २

र्वते पर्वते ते। शुक्लापांगैः सजलनयनैः स्वागतीकृत्य केकाः प्रत्युद्यातः कथमपि भवान्गंतु

माशु व्यवस्येत्॥ २२॥ पांडुच्छायोपवनवृतयः केतकैः सूचिभिन्नैर्नीडारंभैर्गृहबलिभु

निकटवर्तीतिसति २

जामाकुलग्रामचैत्याः॥ त्वय्यासन्ने परिणतफलश्यामजंबूवनांताः संपत्स्यंते कतिप

दशार्णानामदेशविशेषाः दशार्णाः संपत्स्यंति भविष्यंति २

यदिनस्थायिहंसा दशार्णाः॥ २३॥ तेषां दिक्षु प्रथितविदिशालक्षणां राजधानीं गत्वा सद्यः

फलमविकलं कामुकत्वस्य लब्ध्वा॥ तीरोपांतस्तनितसुभगं पास्यसि स्वादुयुक्तं सुभ्रूभंगं

४

उर्द्धं स्थानात् शिर पिधीनिकाटिकृत् सर्वतो कासंचयः
कं प्रति खं आकाशं प्रति वाल्मीकरुत्सात्तर
अंत्रकूटनामपर्वतः४
गोपालवेषधारी ३

चुलादुत्पततोदन्मुखः खं दिग्नागानां पथि परिहरन् स्थूलहस्तावलेपान्॥१४॥ रत्नच्छायाव्य

तिकर इव प्रेक्ष्यमेतत्पुरस्ताद्वल्मीकाग्रात्प्रभवति धनुःखण्डमाखण्डलस्य येन श्यामं व

पुरतितरां कान्तिमापत्स्यते ते बर्हेणेव स्फुरितरुचिना गोपवेषस्य विष्णोः॥ त्वामासारप्रसमित

दवोपप्लवं साधु मूर्ध्ना वक्ष्यत्यध्वश्रमपरिगतं सानुमानाम्रकूटः॥ न क्षुद्रोपि प्रथमसु

कृतापेक्षया संश्रयाय प्राप्ते मित्रे भवति विमुखः किं पुनर्यस्तथोच्चैः॥१६॥ छन्नोपान्तः प

रिणतफलद्योतिभिः काननाम्रैस्त्वय्यारूढे शिखरमचलः स्निग्धवेणीसवर्णे नूनं या

स्यत्यमरमिथुनप्रेक्षणीयामवस्थां मध्ये श्यामः स्तन इव भुवः शेषविस्तारपाण्डुः॥१७॥ स्थि

२ ते

१५

३

२

सञ्ज्ञाम्रकूटनामपर्वतः२
पर्वतस्य शृङ्गं आम्रकूटस्य पर्वतस्य ... भवति तस्य कथ्यते

अस्खलन्ती गतिः। भ्रातुः याया भ्रातृजायां
कथंभूतस्त्वं अस्खलितगतिः

दृत्वगतिः दूरसंस्थो भ्रातृजायाम्॥ आशाबंधः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यंगनानां सद्यः पाति प्र

णयि हृदयं विप्रयोगे रुणद्धि॥ ११ ॥ कर्तुं यच्च प्रभवति महीमुच्छिलिंध्रातपत्रां तच्छ्रुत्वा ते श्र

वणसुभगं गर्जितं मानसोत्काः॥ आकैलाशाद्बिशकिशलयच्छेदपाथेयवंतः संपत्स्यं

ते नभसि भवतो राजहंसाः सहायाः॥ १२ ॥ मार्गं तावच्छृणु कथयतस्त्वत्प्रयाणानुरू

पं संदेशं मे तदनु जलद श्रोष्यसि श्रोत्रपेयं॥ खिन्नः खिन्नः शिखरिषु पदं न्यस्य गन्ता

सि यत्र क्षीणः क्षीणः परिलघु पयः स्रोतसां चोपभुज्य॥ १३ ॥ अद्रेः शृंगं हरति पवनः किंस्वि

दित्युन्मुखीभिः दृष्टोत्साहश्चकितचकितं मुग्धसिद्धांगनाभिः॥ स्थानादस्मात्सरसनि

कथंभूताभिः मुग्धाः याः सिद्धांगनाः सिद्धस्त्रियः मुग्धसिद्धांगनाः ताभिः

निर्मलजलाद्भावघनो वेतसः सरसवेतसवृक्षान्विताः सरसाः वेतसाः निचुलाः वेतसाः वेतसवृक्षाः यत्र सः तस्मात्

तच्छिरसि यावत् चंद्रिकाचंद्रज्योत्स्ना विधुरं स्यात् प्रविश्लेषे उद्गृहीताः ऊर्द्धं नीताः उच्चैस्तरं
तया धौतानि धवलीकृतानि हर्म्याणि विधुरो विकलेप्यवत्
निश्चयार्थे इत्यस्य हासिनी भवतः विधुरा च विकलावाधा अलकानां केशानां अंताः
धौतहर्म्या दुःखं च विधुरमत्यपि विश्लेषे प्रमदाः पथिकस्त्रियः कुवनिताः
कथंभूतेः अलका कथंभूताः आकाशपदवी कथंभूताः पथि

धानस्थितहरशिरश्चंद्रिकाधौतहर्म्या ॥ त्वामारूढं पवनपदवीमुद्गृहीतालकांताः प्रेक्षिष्यंते पथिकवनि

ताःप्रत्ययादाश्वसंत्यः ॥ कः सन्नद्धे विरहविधुरां त्वय्युपेक्षेत जायां न स्यादन्योप्यहमिव

जनोयःपराधीनवृत्तिः ॥८॥ आपृच्छस्व प्रियसखममुं तुंगमालिंग्य शैलं वंद्यैः पुंसां रघुप

तिपदैरंकितं मेखलासु ॥ काले काले भवति भवतो यस्य संयोगमेत्य स्नेहव्यक्तिश्चिरविर

हजं मुंचतो बाष्पमुष्णं ॥९॥ मंदं मंदं नुदति पवनश्चानुकूलो यथा त्वां वामश्चायं नदति

मधुरं चातकस्ते सगर्वः ॥ गर्भाधानक्षणपरिचयान्नूनमाबद्धमालाः सेविष्यंते नयन

सुभगं खे भवंतं बलाकाः ॥ १० ॥ तां चावश्यं दिवसगणनातत्परामेकपत्नीमव्यापन्नामवि

च पुनः हे मेघ दिवसगणने तत्परा दिवसगणनातत्परा तां
पृष्ठानुगामी सती

काले काले वीप्सायां द्वित्वं
प्रेमप्रकटता भवति

संसारतव पर्यंतपदवी न दवीयसी।
अंतरा दुस्तरा न स्युर्यदि रे मदिरेक्षणाः।

रामनामसुधां न विहाय र
सनारसं किं कर्तुमिच्छति किं
कर्णकयाकान्त्रि धीयते

किं नंदी किं मुरारिः किमु रतिरमणः किं विधुः किं विधाता किं वा विद्याधरोसौ कि
मुत पशुपतिः किं नलः किं कुबेरः नायं नायं न चायं न हि न हि न हि नो नापि नासौ
नरेन्द्रः क्रीडां कर्तुं निशायां किमु न वहति रितो भूपतिर्भोजदेवः ॥ १ ॥

23

स्वस्याधिकारः स्वाधिकारः स्वाधिकारे प्रमत्तः प्रमादवान्यः सः स्वाधिकारः प्रमत्तः स्वस्याधिकारे प्रमत्तः देवपूजार्थं पुष्पानयनकार्ये प्रमत्तः २ १

वर्षेणावृतं वर्षभोग्यं वर्षभोग्येन तेन॥ वर्षभारस्तेजेनतेन भुज्य तेन वर्षसेन २

कश्चिदिति कश्चित् यक्षः स्वस्वामिनो धनदस्याकथनकारित्वा न नामोक्तः

कांतायाः विरहः वियोगः कांताविरहः तेन गुरुर्गुरुः कांताविरहगुरुस्तेन २

रामेणाश्रितः गिरिः रामगिरिः रामगिरिः आश्रमाः रामगिर्याश्रमास्तेषु ३

॥ॐ स्वस्ति श्रीगणेशाय नमः॥ श्रीसरस्वत्यै नमः॥ कश्चित्कांताविरहगुरुणा स्वाधिकार

प्रमत्तः॥ शापेनास्तंगमितमहिमा वर्षभोग्येन भर्तुः॥ यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नानपुण्योद

केषु॥ स्निग्धछायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु॥ १॥ तस्मिन्नद्रौ कतिचिदबलाविप्र

युक्तः स कामी नीत्वा मासान्कनकवलयभ्रंशरिक्तः प्रकोष्ठः॥ आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमा

श्लिष्टसानुं वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श॥ २॥ तस्य स्थित्वा कथमपि पुरः के

तकाधानहेतोरंतर्बाष्पश्चिरमनुचरो राजराजस्य दध्यौ॥ मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथा

वृत्ति चेतः॥ कंठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे॥ ३॥ प्रत्यासन्ने नभसि दयिता

वसतौ रात्रिवेश्मनोरित्यमरः ३

वलयः कंकणे रोगे स्याद्वलयः कंकणोपि च इति विश्वः ७

वप्रक्रीडा तटप्रहारः परिणतः तिर्यक् दंतप्रहारः इदृशो गजः तद्वत् प्रेक्षणीयं ३

राजराजः कुबेरेपि सार्वभौमे सुधाकरे इति विश्वः २

प्रकोष्ठो विस्तृतकरो भूप

नभः स्यात् श्रावणो मासः इति दैमः १

जनकस्य तनया जनकतनया जनकतनयायाः स्नानैः जनकतनयास्नानैः पुण्यानि पवित्राणि उदकानि यत्र ते ३ २

१

टादावाकाशादौ च नाव्याप्तिः॥ समवायित्वं समवायसंबन्धेन संबन्धित्वम्॥ ननु सम
वायित्वं सामान्यादावभावात्॥ समवेतवृत्तिपदार्थविभाजकोपाधिमत्त्वं फलितो
र्थः॥ तेन नित्यद्रव्येषु समवेतत्वाभावेपि नाव्याप्तिः॥ सत्तावन्तस्त्रयस्त्वाद्याः॥ द्रव्यगुण
कर्मणां सत्तावत्त्वमित्यर्थः॥ गुणादिर्निर्गुणक्रियः॥ १४॥ यद्यपि गुणक्रियाशून्यत्वमा
द्यक्षणे घटादावतिव्याप्तम्॥ क्रियाशून्यत्वं च गगनादावतिव्याप्तम्॥ तथापि गुणवद्वृ
त्तिधर्मवत्त्वं कर्मवद्वृत्ति पदार्थविभाजकोपाधिमत्त्वं च तदर्थः॥ न हि घटत्वादिकं द्रव्य
त्वं वा गुणवदवृत्ति कर्मवदवृत्ति वा॥ किंतु गुणत्वादिकं तथा॥ आकाशत्वादि न पदा
र्थविभाजकोपाधिः॥ सामान्यपरिहीनास्तु सर्वे जात्यादयो मताः॥ सामान्यानधिक
रणत्वं सामान्यादीनामित्यर्थः॥ पारिमाण्डल्यभिन्नानां कारणत्वमुदाहृतम्॥ १५॥ पा
रिमाण्डल्यमणुपरिमाणं कारणत्वं तद्भिन्नानामित्यर्थः॥ अणुपरिमाणं न कस्यापि
कारणम्॥ तद्धि स्वाश्रयारब्धद्रव्यपरिमाणारम्भकं भवेत्॥ तच्च न संभवति॥ परिमाणस्य
स्वसमानजातीयोत्कृष्टपरिमाणजनकत्वान्महत्तारब्धस्य महत्तरत्ववदणुजन्यस्याणु
तरत्वप्रसङ्गात्॥ एवं परममहत्परिमाणमतीन्द्रियसामान्यं विशेषाश्चबोध्याः॥ इदमपि यो
गिप्रत्यक्षे विषयस्य न कारणत्वम्॥ ज्ञायमानसामान्यं न प्रत्यासत्तिः॥ ज्ञायमानं लिङ्गं नानुमि

ननाप्यद्रव्यात्मिकाशक्तिः गुणकर्मे...
अतएव न गुणात्मिका कर्मात्मिका वा नापि सा
मान्याद्यन्यतररूपा उत्पत्तिविनाशि
त्वात् २=

प्रध्वंसाभावान्तर्भूते तत्त्वे सति प्रागभावान्तर्भूत
त्वादिति हेतुः स्मरणीयः २=

सा०मु०
च
२

आदिना ... सत्वे वह्नेरनुत्पत्तिः ३=

सारेण नञ्जन्यते इति कल्प्यते ॥ एवं सादृश्यमप्यतिरिक्तपदार्थः तद्धि न षड्भावेष्वन्तर्भवति सामान्ये
पि सत्वात् ॥ यथा गोत्वं नित्यं तथाश्वत्वमपीति सादृश्यप्रतीतेः ॥ नाप्यभावे ॥ सत्वेन प्रतीयमा
नत्वादिति चेन्न ॥ मण्याद्यभावविशिष्टवह्न्यादेर्दाहादिकं प्रति मण्याद्यभावादेरेव वा स्वातन्त्र्ये
ण हेतुत्वं कल्प्यते ॥ अनेनैव सामञ्जस्येऽनन्तशक्तितत्प्रागभावध्वंसकल्पनानौचित्यात् ॥ न
चोत्तेजके सति प्रतिबन्धकसद्भावे च कथं दाह इति वाच्यम् ॥ उत्तेजकाभावविशिष्टमण्य
भावस्य कारणत्वात् ॥ सादृश्यमपि न पदार्थान्तरम् ॥ किं तु तद्भिन्नत्वे सति तद्गतभूयो
धर्मवत्त्वम् ॥ यथा चन्द्रभिन्नत्वे सति चन्द्रगताह्लादकत्वादिमत्त्वं मुखे चन्द्रसादृश्यमिति
॥ २ ॥ द्रव्याणि विभजते ॥ क्षित्यप्तेजोमरुद्व्योमकालदिग्देहिनो मनः ॥ द्रव्याणि ॥ क्षितिः पृ
थिवी आपो जलानि तेजो वह्निः मरुद्वायुः व्योम आकाशः देही आत्मा दिक्कालमनांसि एतानि
नव द्रव्याणीत्यर्थः ॥ ननु द्रव्यत्वजातौ किं मानम् ॥ न हि प्रत्यक्षं तत्र प्रमाणम् ॥ घृततेजःप्रभृति
षु द्रव्यत्वाग्रहादिति चेन्न ॥ कार्यसमवायिकारणतावच्छेदकतया संयोगस्य विभागस्य वा सम
वायिकारणतावच्छेदकतया वा द्रव्यत्वजातिसिद्धेरिति ॥ ननु दशमं द्रव्यं तमः कुतो नोक्तं तद्धि
प्रत्यक्षेण गृह्यते तस्य च रूपवत्त्वात् कर्मवत्त्वाच्च द्रव्यत्वम् ॥ तद्धि गन्धशून्यत्वान्न पृथिवी
नीलरूपवत्त्वान्न जलादिकम् ॥ तस्मात्तमसोऽचालोकनिरपेक्षचक्षुः कारणमिति चेन्न ॥ आ

व्यतिरिक्ते त्वे सति सामान्ये त
रवत्त्वे सति सामान्यवृत्ति
त्वात् तेन प्रमेयत्वादौ नव्य
भिचारः २=

घृतादिषु चाक्षुषसामग्र्यां द्रव्य
त्वस्याग्रहात् ... ... सकल द्रव्य
साधारणत्वं जाति...
... भवतीत्यभिप्रायः ५=

धा०क०३
२

ताबुद्धिजन्याएक[illegible]संख्यात्वात् इत्यनुमानं [illegible] साधकानिबोध्यानीति ७ =॥=

ये च विनायकस्तवपाठादिः॥ अत्र निर्विघ्नं सिद्धात्मनां भावएव समाप्तिसाधनं प्रतिबंधकसंसर्गाभावस्ये
व कार्यजनकत्वात्॥ इत्थं च नास्तिकादिग्रन्थेषु जन्मान्तरीयमङ्गलजन्यदुरितध्वंसः॥ ततः सिद्धवि
घ्नात्यन्ताभावो वास्तीति न व्यभिचारः॥ संसारेति॥ संसार एव महीरुहस्तस्य बीजाय
निमित्तकारणायेत्यर्थः॥ एतेनेश्वरे प्रमाणमपि दर्शितम्भवति॥ तथाहि॥ यथा घटादिकार्यं
कर्तृजन्यं तथा क्षित्यङ्कुरादिकमपि॥ न च तत्कर्तृत्वमस्मदादीनां सम्भवतीत्यतस्तत्कर्तृत्वेनेश्व
रसिद्धिः॥ न च शरीराजन्यत्वेन कर्त्रजन्यत्वसाधकेन सत्प्रतिपक्ष इति वाच्यम्॥ अप्रयोजकत्वा
त्॥ मम तु कर्तृत्वेन कार्यत्वेन कार्यकारणभाव एवानुकूलस्तर्कः॥ द्यावाभूमी जनयन्देव ए
को विश्वस्य गोप्ता भुवनस्य कर्तेत्यादय आगमा अप्यनुसन्धेयाः॥ १॥ द्रव्यं गुणस्तथा कर्म सा

मान्यं सविशेषकम्॥ समवायस्तथाभावः पदार्थाः सप्त कीर्तिताः॥ २॥ सप्तमस्याभावत्वक
थनादेव षण्णां भावत्वं प्राप्तम्॥ तेन भावत्वेनोद्देश्यो न कृतः॥ एते च पदार्था वैशेषिक
प्रसिद्धाः नैयायिकानामप्यविरुद्धाः॥ प्रतिपादितं चैवमेव भाष्ये॥ अत एवोपमानचिन्तामणौ स
प्तपदार्थभिन्नतया शक्तेः सादृश्यस्य चातिरिक्तपदार्थत्वमाशङ्कितम्॥ ननु कथमेत एव पदार्थाः
शक्तिसादृश्यादीनामप्यतिरिक्तपदार्थत्वात्॥ तथाहि॥ मण्यादिसमवहितेन वह्निना दाहो न जन्य
ते॥ तच्छून्येन तु जन्यते॥ तत्र मण्यादिना वह्नौ दाहानुकूला शक्तिर्नाश्यते॥ उत्तेजकेन मण्याद्यप

क्षित्यंकुरादिकं कर्तृजन्यं
सरीराजन्यत्वात् गगनवत्

कल्पते सकलमवलामंडनं कल्पवृक्षः॥८१॥ तत्रागारं धनपतिगृहादुत्तरेणास्मदीयं दूरा

ल्लक्ष्यं सुरपतिधनुश्चारुणा तोरणेन यस्योपांते कृतकतनयः कांतया वर्द्धितो मे हस्तप्रा

प्यस्तवकनमितो बालमंदारवृक्षः॥८२॥ वापी चास्मिन्मरकतशिलाबद्धसोपानमार्गा

हैमैश्छन्ना विकचकमलैः स्निग्धवैडूर्यनालैः यस्यास्तोये कृतवसतयो मानसं संनिकृष्टं

नध्यास्यंति व्यपगतशुचस्त्वामपि प्रेक्ष्य हंसाः॥८३॥ तस्यास्तीरे रचितशिखरः पेशलै

रिंद्रनीलैः क्रीडाशैलः कनककदलीवेष्टनप्रेक्षणीयः मद्गेहिन्याः प्रिय इति सखे चेत

सा कातरेण प्रेक्ष्योपांतस्फुरिततडितं त्वां तमेव स्मरामि॥८४॥ रक्ताशोकश्चलकिसल

कथंभूतैः क॰४
सुवर्णमयैः४
पुनः कथंभूता वापी४

कृतस्थानाः४
मम भार्यायाः वल्लभः२

तं क्रीडाशैलं